

Posudek na dizertační práci

Lenka Caisová, Democratic People's Republic of Korea in International Politics: Analysis of the Changes of North Korean Foreign Policy between 1994 and 2015, Using the Role Theoretic Approach

Fakulta filozofická ZČU v Plzni

Předložená dizertační práce se zabývá zahraničně politickými rolemi Korejské lidové demokratické republiky (KLDR), přesněji tím, jak tento stát tyto role chápe. Tímto vymezením se řídí hlavní cíl práce: porozumět tomu, jak KLDR chápe svou roli v mezinárodní politice a jaký dopad na toto chápání mají interakce s dalšími aktéry. Tento cíl doplňují čtyři hlavní výzkumné otázky: 1) jaké své role KLDR definovala, 2) jak se významnost těchto rolí proměnila v čase, 3) jaké z těchto rolí se nejvíce promítly do vlastní zahraniční politiky, 4) jaké byly podoby změn v rolích s ohledem na interakce země s jinými aktéry.

Práce vychází z konceptuálního rámce teorie rolí, jak se používá v rámci analýzy zahraniční politiky. Autorka upozorňuje, že tato teorie ve skutečnosti není teorií ve vysvětlujícím smyslu, ale konceptuálním rámcem. Asi právě i proto tedy doplňuje tento rámeček explicitními teoretickými předpoklady, pro jejichž stanovení si vybrala konstruktivismus. Základním metodologickým nástrojem práce je obsahová analýza.

První kapitola dizertační práce vymezuje její hlavní koncepty, na pozadí teorie rolí. Nejprve představuje vývoj teorie rolí, který se vyznačuje vystřídáním dvou generací. První z nich byla pozitivisticky založená a chápala role jako do značné míry determinované mezinárodním systémem. Pozdější, konstruktivisticky orientovaná generace chápe role jako výrazněji flexibilní, podmíněné interakcemi států. Jak bylo již zmíněno, předkládaná dizertační práce se rovněž hlásí ke konstruktivistickému uchopení rolí.

Klíčový koncept práce pochopitelně představuje „národní role“. Tu autorka definuje jako vyjádření závazků, úkolů a povinností ze strany příslušného státu, jež se zároveň formuje v interakcích s jinými státy. Jelikož práce vychází z konstruktivismu Wendtova typu, další důležitý koncept vedle role představují „významní druzí“ (significant others). Autorka nicméně chce zkoumat nejenom role jako takové, ale i jejich dopad na skutečnou zahraniční

politiku. Proto vymezuje v rámci svého rámce i další koncept – „uskutečňování rolí“ (role enactment). Jedná se o různá jednání a vyjádření aktérů, kterými se role mohou projevat. Dalším, neméně důležitým konceptem, o který se práce opírá, je změna rolí. V souvislosti s tímto konceptem autorka rozpracovává i poměrně podrobné schéma změny rolí.

Druhá kapitola představuje metodologii práce spočívající v obsahové analýze. Autorka si vybrala pro zpracování tématu induktivní obsahovou analýzu, která je relativně náročnější. Dochází k tomu, že jediným nosným zdrojem pro tuto analýzu jsou anglicky psaná periodika vydávaná v KLCDR. Pro svou analýzu si vybrala dvě z nich. Celkem zpracovala cca 500 textů, které se v nich objevily. Dále kapitola popisuje způsob, jakým byla určena klíčová slova a kódy. Tento popis přináší základní informace o uskutečněném postupu, mohl ale být podrobnější. Příklon k referenčnímu kódování posiluje induktivní charakter analýzy.

Třetí kapitola patří k jedné ze dvou hlavních kapitol práce, ve kterých se seznamujeme s empirickou analýzou. Tato kapitola konkrétně představuje zahraničně politické role KLCDR, které odhalila obsahová analýza. Kapitola postupně vymezuje 20 různých rolí. Obsahová analýza identifikovala jako nejvíce frekventovanou roli následující roli – vnitřně se rozvíjející aktér (internal developer). V průběhu kapitoly se setkáváme s trvalým používáním Holstiho typologie, tedy s deduktivním způsobem analýzy. To vytváří otázku nad vztahem a poměrem dedukce a indukce v obsahové analýze. Jak bylo napsáno v úvodu metodologické kapitoly: „... the majority of authors use inductive approach ... this dissertation thesis will not be any exception ...“ (str. 45).

Ve čtvrté kapitole se autorka na základě zjištěných rolí zabývá vztahem mezi změnami rolí a interakcemi KLCDR s relevantními aktéry. Např. v souvislosti s rolí vnitřně se rozvíjejícího aktéra zkoumá souvislosti s určitým zlepšením vztahů mezi KLCDR a USA v polovině 90. let. Tato kapitola identifikuje zajímavé vazby mezi mezinárodně politickým vývojem a změnami ve váze jednotlivých rolí. Naznačené vazby jsou relevantní a do značné míry přesvědčivé. Určitým nadbytečným nebo nedotaženým prvkem kapitoly je charakterizování vztahu mezi rolemi a vnějším vývojem na bázi korelací, protože korelace kapitola neměří. Byť by to teoreticky bylo možné, a analýzy skutečných korelací mezi hodnotami rolí a hodnotami vyjadřujícími míru vnějších faktorů stála za úvahu.

Předloženou dizertační práci celkově hodnotím jako kvalitní. Je možné vyzdvihnout její následující kladné rysy:

1) využití konceptuálního aparátu – práce využívá relevantní konceptuální aparát. Při jeho vymezení vhodně kombinuje starší a základní a novější literaturu. Autorka prokázala vysokou schopnost využít konceptuální a teoretickou literaturu.

2) metodologie – práce využívá poměrně solidní způsobem obsahovou analýzu. Silnou stránkou metodologie je kompletní záznam kódování výroků, což zvyšuje hodnověrnost provedené analýzy.

3) empirická zjištění – práce s využitím relevantních konceptů a metodologie bezpochyby dospívá k originálním poznatkům o zahraničně-politických rolích KLDŘ. Množství použitých zdrojů je dostatečné.

K práci mám pouze dílčí výhrady, které jsou následující:

1) Práce se snaží o napojení teorie rolí na konstruktivismus A. Wendta. Pro Wendta a tento typ konstruktivismus však podle mého názoru není tím nejdůležitějším konceptem role, ale identita. Práce důrazem na roli vytlačuje překvapivě z analýzy koncept identity. Nebo jinak řečeno, dostatečně nespecifikuje význam identity a vztah mezi identitou a rolemi.

2) Přestože obsahová analýza je provedena kvalitně, vykazuje určité nedostatky. Kombinace deduktivního a induktivního přístupu k vymezení kódů není zcela jasná. Na jednu stranu je deduktivní přístup do značné míry označen za nevyhovující. Následná analýza však působí tak, že Holstiho kategorie byly naopak pro identifikaci různých typů zcela zásadní, více než induktivní pozorování. Nedostatečné vymezení vztahu a poměru mezi dedukcí a indukcí by mohlo ohrozit platnost kódů.

Základním výchozím krokem obsahové analýzy obvykle bývá vymezení jednotek (unitization) v podobě výroků. Teprve poté, co jsou vymezeny výroky ve všech textech, může dojít k jejich kódování. Provedená analýza však vymezování výroků vynechává, provádí rovnou jejich kódování. Není tedy jasné, jaká kritéria vůbec autorka použila, aby považovala část textu za jeden konkrétní výrok.

Nakonec jednotlivé kódy – ať už byly definovány deduktivně nebo induktivně – měly být definovány podrobněji. Bylo by tak jasné, jaká konkrétní kritéria umožňují říci, že konkrétní výrok je případem daného kódu.

3) V úvodu práce postrádám podrobnější a kritický přehled dosavadního výzkumu týkajícího se zahraniční politiky KLDR. Úvod se spíše soustředí na literaturu k teorii rolí. Hlavní závěry a přínosy práce nejsou ale k teorii rolí, ale k zahraniční politice KLDR.

Navzdory těmto připomínkám musím pouze zopakovat, že se jedná o kvalitní dizertační práci, která určitě splňuje podmínky kladené na práce tohoto typu a lze jedině doporučit, aby proběhlo její obhájení.

V Praze 22. září 2016

Doc. PhDr. Jan Karlas, M.A., Ph.D.
vedoucí katedry mezinárodních vztahů
Institut politologických studií, Fakulta
sociálních věd UK